

GRAFSTEEN VAN INGELBERTUS

Eén van de vroegste, nu nog bestaande, getuigenissen uit de geschiedenis van Haaltert wordt reeds lange tijd verwaarloosd. In onze gemeente is dit beter bekend als de plaats waar de vroegere "champetter" zijn omroepen deed. De ambtenaar van de wet riep zijn afkondigingen om vanop een "podium". Dit verhoog heeft nog een andere belangrijke historische waarde : het is namelijk de grafsteen van de eerste gekende heer van Haaltert, Ingelbertus.

Vanwaar komt deze grafsteen ? Het is een publiek geheim dat de grafplaat uit de ruïne van de oude kerk gehaald werd na de grote brand van 9 februari 1869. De juiste plaatsbepaling ervan is niet geweten. Waarschijnlijk mogen we ervan uitgaan dat de steen in het vloerniveau was ingemetseld, zoals op tal van plaatsen nog te zien is in oudere kerken of kloosters.

Meestal werden belangrijke overleden religieuzen op dergelijke manier begraven om ze aldus een laatste eerbetoon te betuigen. Hoe komt het dan dat ook Ingelbertus in de kerk zijn graf kreeg ? Om deze vraag te beantwoorden moeten we een terugblik maken op de geschiedenis van Haaltert ten tijde van Ingelbertus.

Uitgaande van bronnen die nu gekend zijn, weten we dat de heer een eigen kerk in zijn bezit had alvorens hij deze aan de geloofsgemeenschap overdroeg (1). Deze kerk stond heel waarschijnlijk op ongeveer dezelfde plaats als waar de huidige kerk staat.

Een volgende aspect dat er wel degelijk op wijst dat de heer over een eigen kerk beschikte, is de situering van zijn woonplaats. Vroeger werd er in verschillende publicaties geschreven dat Ingelbertus waarschijnlijk een burcht had in het Herenthout (2). In het kader van mijn onderzoek rond de archeologische prospectie van de gemeente Haaltert, kreeg ik een kaart van het Land van Aalst te zien waarop bij de kerk een motte getekend stond (3).

- (1) Oorkonde van Engelbert. Bewaard in het Rijksarchief te Gent. De oorkonde werd opgemaakt in het jaar 1064.
- (2) Albert Van Den Bruelle, Geschiedenis van Haaltert, Haaltert 1975 & 1977
- (3) Polychrome kaart van het "Land van Aalst", anno 15(9)16, getekend door Jacques Horenhaut. Uitgegeven ter gelegenheid van het veertig jarige bestaan van de Geschiedkundige kring van het Land van Aalst. 1988, 10 december, met de steun van de ASLK en de krant "Het Volk".

Ook in toponymische bronnen is er sprake van een motte (4).
Wat is een motte ? Dit is een kunstmatig opgeworpen heuvel, met waarschijnlijk bovenaan een houten constructie die een defensieve functie had. Samen met een dergelijke constructie kwam een neerhof voor, een boerderij welke aan de voet van de heuvel gelegen was. Men kon de nadruk op die defensieve functie nog versterken door een gracht te graven rond de beide "gebouwen", de gracht was dan meestal opgevuld met water. Dikwijls komt in zulke situaties een kerkgebouw van de heer voor in de onmiddellijke omgeving.

Wanneer we een dergelijke hypothese projecteren op de omgeving die ons aanbelangt, dan komen we tot een interessante conclusie : volgens de kaart van het Land van Aalst zou de motte ongeveer op de plaats gelegen zijn waar nu de "Warande" gelegen is. De gracht rond de motte zou waarschijnlijk gevuld zijn geworden met water uit de beek die nu de naam "de Klokputbeek" draagt. Hetzelfde kunnen we zeggen van de gracht rond het neerhof, aangezien we het neerhof kunnen vereenzelvigen met de huidige hoeve van Dhr. Provost. Wat de eigenekerk van de heer betreft, die stond, zoals hierboven vermeld, dus ook in de onmiddellijke omgeving. In het dagelijkse leven leefde de heer op zijn neerhof dat hij telkens verliet wanneer er gevaar dreigde. Dan trok hij zich, samen met zijn dienstvolk, terug op de motte en wachtte er tot alles terug rustig was. Dergelijke situaties komen veelvuldig voor in het Vlaamse land. De motte van Erpe, gelegen langsheen de Oudenaardse Steenweg, bestaat nog steeds.

(4) J. De Brouwer, Toponymie van Haaltert, De Aankondiger, Aalst, 1955, p. 173 (het woord knollaard betekent ook een ophoping, naast de betekenis die hier aan het woord gegeven is) en p. 188 (hier is sprake van een motte).

Het is dan ook heel normaal dat de heer bij zijn overlijden een grafplaat kreeg in de kerk zelf. Het was tenslotte zijn eigen kerk geweest en hij leefde alleszins in de onmiddellijke omgeving van zijn kerk. Ook al was deze waarschijnlijk overgedragen aan de geloofsgemeenschap van Haaltert.

De overblijfselen van deze grafsteen werden buiten de kerk op elkaar gestapeld, tegen de gevel van het vroegere gemeentehuis en tegenover de ingang van de nieuwe kerk. Vanaf dit verhoog deed de "champetter" zijn afkondigingen en later, wanneer dit gebruik ook verdween, bleven de twee overblijfselen eenzaam en verlaten liggen. Menig inwoner van Haaltert vergat voor altijd de betekenis van deze op elkaar gestapelde stenen.

Het gaat hier om twee fragmenten van één grote arduinen grafplaat. Deze plaat is niet meer volledig. De tekst die op de grafplaat stond is bijna volledig verdwenen, slechts als bij toeval is de naam van Ingelbertus nog te lezen op de onderste steen.

Rond de tekst is er een versieringlijst aangebracht van ongeveer één cm breedte. Het geheel is echter zeer sterk verweerd. De grootste blok, onderaan gelegen, heeft volgende afmetingen :

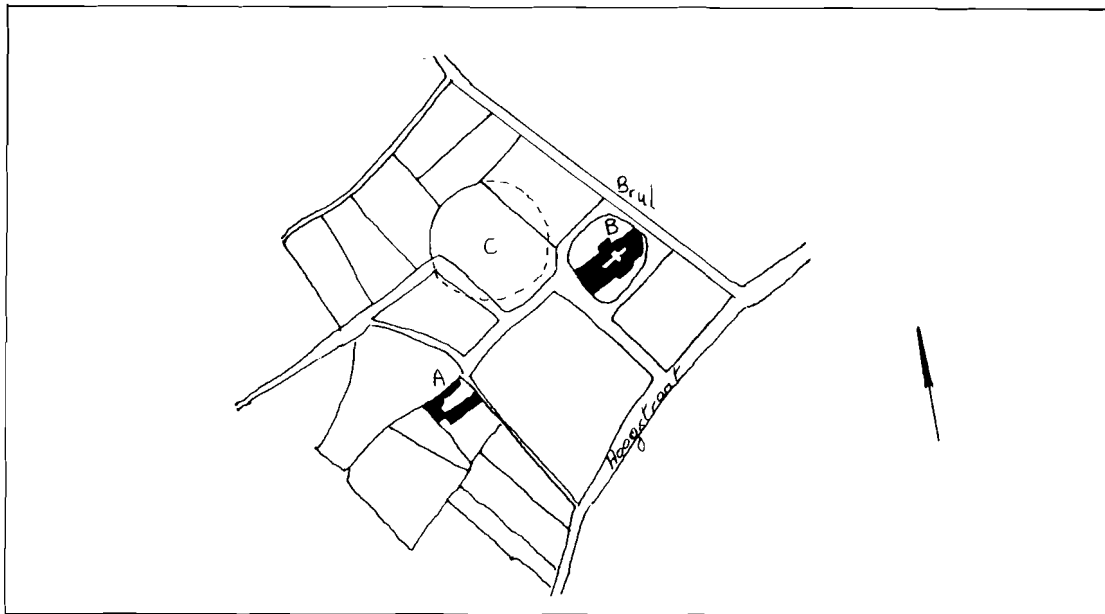
- lengte : \pm 125 cm
- breedte : \pm 105 cm
- hoogte : \pm 16 cm

De kleinste blok heeft volgende afmetingen :

- lengte : \pm 77 cm
- breedte : \pm 67,5 cm
- hoogte : \pm 16 cm

Het is duidelijk dat het kleine fragment rechts onderaan aan het grote fragment past. De linkerzijde ervan is verdwenen. Het is goed mogelijk dat ook de bovenzijde enigszins beschadigd is en dat er nog een leesbare tekst staat op het bedekte deel van de onderste steen. Het zou wel eens interessant kunnen zijn de grafplaat terug in haar oorspronkelijke vorm te reconstrueren, zodanig dat men misschien nog enkele nuttige gegevens in verband met de geschiedenis van Haaltert zal kunnen achterhalen.

Wanneer er eventueel bijkomende informatie ter beschikking komt, zal dit in een later artikel verschijnen. We houden U in ieder geval op de hoogte van het verder verloop van de gebeurtenissen.

Legende bij de tekening : situering aan de hand van de kadasterkaart van P.C. Popp, opgemaakt tussen 1842 en 1879 (schaal 1/50000).

A = plaats waar nu de hoeve staat van dhr. Provost

B = plaats van de kerk

C = hypothetische situering van de motte (stippellijn)

Marc Meganck

De Haaltertse Heemkundige Kring begint het 10^e werkjaar.
Er verschenen reeds ruim 700 blz. tekst met interessante gegevens over onze dorpen.

Wij doen voort, met jullie hulp!

Hernieuw je lidmaatschap en beter nog, spoor vrienden aan lid te worden van onze Kring.

Wij zoeken eveneens personen die nuttige bijdragen willen neerpennen in het tijdschrift.

Wij denken speciaal aan de afgestudeerden Geschiedenis, Archeologie e.a.

Lidmaatschap: 200 fr., steunend lid word je vanaf 300 fr.

Rekeningnr.: 439-5083061-63 - Heemkundige Kring Haaltert

VLUCHTELINGEN TE HELDERGEM

1914 - 1918

Tijdens wereldoorlog I verbleven enkele families uit de Westhoek te Helderger. Ze waren gevlucht voor het oorlogsgeweld en hadden bij ons een onderkomen gevonden in enkele leegstaande huisjes waar ze met angst in het hart het einde van de oorlog afwachtten om dan te kunnen terugkeren naar hun eigen dorp. Ondanks de moeilijke en harde tijden ging het leven toch zijn gewone gang, en geboorten, overlijdens en huwelijke volgden elkaar op.

In de burgerlijke stand van de gemeente Helderger vond ik volgende gegevens.

Geboorten :

- 19 september 1917 : Van De Moortele Daniel dochter van Maria
Van De Moortele geboren te Rollegem - Kapelle en
er wonende (23 jaren)
Peter : Paul Van De Moortele
Meter : Florentina Van De Moortele
Van De Moortele Daniel werd gewettigd bij later huwelijk
tussen Jerome Alberic Syoen en Maria Van De Moortele
te Clercken-Houthulst op 20 februari 1922.
- 11 oktober 1917 : Vermeulen Michael Jozef zoon van Zulma Vermeulen
geboren te Zarren en er wonende (21 jaren)
Peter : August Maddeleim
Meter : Stephanie Monstrez
Vermeulen Michael werd gewettigd bij later huwelijk
tussen Camiel Maddeleim en Zulma Vermeulen te Helderger
op 26 februari 1919
- 17 oktober 1917 : Van Sypeene Julia Maria Alice dochter van Maurice Jozef
(21 jaren) geboren te Roeselare, werkman en Irma Maria
De Raedt (24 jaren) zonder beroep en geboren te
Oost-Vleteren.
Peter : August Maddeleim
Meter : Julia Barberer
- 25 december 1918 : Boonen Richard Jozef zoon van Lodewijk (50 jaren) werkman,
geboren te Clercken en wettig wonende te Clercken,
verblijft tijdelijk als vluchteling te Helderger wijk
Driesch en Leontina Maria Godelie (42 jaren) huishoudster
geboren te Clercken

Peter : Hironymus De Poortere

Meter : Maria Boonen

- 22 februari 1919 : Van Overberghe Laura dochter van Gustaaf (25 j.)
werkman, geboren te Woumen, er wettig wonende
en alhier tijdelijk verblijvende en Maria Godeliva
Boonen (19 jaren) zonder beroep geboren te Cercken
en alhier met hem wonende
Peter : Alois Van Overberghe
Meter : Leontina Godelie

Overlijdens :

- 21 december 1918 : De Veltere Eugenie geboren te Gheluwe op
17 maart 1871 zonder beroep en wonende als
vluchteling te Helderger, dochter van Karel-Lodewijk
en Juliana Verhaeghe beiden overleden, echtgenote
van Felix Penninck, werkman, wettig wonende te
Gheluwe.
- 8 augustus 1918 : Van De Putte Emelia geboren te Lendeledede op 4 juni 1861,
zonder beroep, wettig wonende te Clercken en tijdelijk
verblijvende te Helderger, dochter van Petrus en Coleta
Bostoën, weduwe van Thomas Van De Moortele
- 3 april 1919 : Verhamme Alida geboren te Tielt op 21 januari 1887
werkvrouw, wettig wonende te Menen en alhier tijdelijk
verblijvende, dochter van Felix en Leontina Wielfaert,
beide wonende te Tielt, echtgenote van Jozef Coopman.

Huwelijken :

- 1 oktober 1917 : Van Suypeene Maurice Jozef geboren te Roeselare
op 13 november 1895, landbouwer, wettig wonende te
Clercken, alhier als vluchteling verblijvende, zoon
van Edmond, overleden en van Leonie Marie Van Hollebeke,
landbouwster, wonende te Clercken, thans zonder gekend
verblijf gehuwd met De Raedt Irma Maria geboren te
Oost-Vleteren, tijdelijk als vluchteling te Helderger
verblijvende, dochter van Henri en van Sylvie Tunninck,
beide wonende in Oost-Vleteren
- 14 maart 1918 : Van Overberghe Gustaaf geboren te Woumen op 8 maart 1893
alhier als vluchteling verblijvende, zoon van Alois
(63 jaren) en Louise Van Acker, landbouwers, tijdelijk te
Helderger maar wettig wonende te Woumen gehuwd met Boonen

Maria Godelieve geboren te Clercken op 2 april 1899, wonende te Clercken en tijdelijk vluchteling, dochter van Ludovicus (50 jaren) en Leontine Marie Godelie (42 jaren) beide werklieden, wettig wonende te Clercken en verblijvende te Heldergem.

- 2 oktober 1918 : De Poortere Jeroom geboren te Clercken op 27 september 1897 wettig wonende te Clercken en als vluchteling verblijvende te Heldergem, zoon van Polydoor en Stephanie Becelaere, wettig wonende te Clercken gehuwd met Boonen Melania Maria geboren te Clercken op 23 januari 1897, zonder beroep, wettig wonende te Clercken, tijdelijk te Heldergem als vluchteling, dochter van Ludovicus (50 jaren) en Leontine Maria Godelie (42 jaren) beide werklieden, wettig wonende te Clercken vluchtelingen te Heldergem.
- 26 februari 1919 : Maddeleim Camiel geboren te Clercken op 21 mei 1897, landbouwer, wettig wonende te Clercken, alhier tijdelijk verblijvende als vluchteling, wettige zoon van August (60 jaren) en Hermine Marchand (50 jaren) gehuwd met Vermeulen Zulma geboren te Wercken op 11 maart 1896, landbouwster, wettig wonende te Zarren, tijdelijk verblijvende te Heldergem, dochter van Constant (49 jaren) en van Stephanie Monstrey, beide landbouwers, wettig wonende te Zarren en tijdelijk te Kerksken verblijvende.
- 19 februari 1920 : Lievens Karel Alfons geboren te Heldergem op 14 december 1894, landbouwer, zoon van Frans, overleden en van Pelagie Breynaert (53 jaren) landbouwster, gehuwd met Waerenburgh Augusta geboren te Clercken op 25 mei 1895, wettig wonende te Clercken, tijdelijk alhier verblijvende, dochter van Henri en Hermina DE Brue (58 jaren) beide landbouwers, wettig wonende te Clercken maar alhier tijdelijk verblijvende.

Bron : Burgerlijke Stand Heldergem.

De Troyer Roger.

EEN VEELZIJDIG DENDERHOUTEMS PRIESTER E.H. AM. SCHOUPPE

Ons dorp - hoeft het nog beklemtoond ? - heeft altijd uitgemunt door het groot aantal en ook vaak door de uitnemende gaven en humanitaire activiteiten, die zijn priesters, zowel op eigen bodem als op het missieterrein, hebben ontplooid. Zonder afbreuk te willen doen aan de vaak uitstekende verdiensten van zovelen, mogen wij als koplopers in deze zeker de toenmalige pastoor-deken van Aalst, kan. R. Coppens noemen ; ook zijn tijdgenoot, Eerw. pater Jozef Goubert (1), die in India zijn leven lang vertoefde ; dichterbij ons hebben we een dier en door vrome en nederige E.H. M. De Mulder gekend ; eveneens die uitzonderlijk begaafde en vooral rusteloze arbeider in dienst van de Kerk : Kan. A. De Schepper.

Wellicht konden er nog veel genoemd worden, maar dat zou ons te verleiden. Inderdaad velen liepen misschien minder in de kijker maar waren daarom niet minder verdienstelijk. Eén man willen we nu toch wat beter leren kennen omdat hij iets aparts, iets fascinerends moet uitgestraald hebben in zijn betrekkelijk kort arbeidsveld ; het betreft pastoor Amadeus SCHOUPPE.

Hij werd geboren op 11 oktober 1852 in het zeer kristelijke gezin van CHARLES SCHOUPPE (van Aaigem afkomstig) en ANGELINA ROELANDT, gegoede landbouwers in de toenmalige "Neygestraet". Zijn doopakte, ingeschreven door de Denderhoutemse pastoor Car.-Lud. Van Germeersch, vermeldt de namen "JOANNES-BAPTISTA-AMADEUS SCHOUPPE". Peter was Z.E.Hr. Joannes-Baptista EEMAN, Deken van Lokeren maar hij liet zich vervangen door Joannes Eeman. De meter was Florentia-Josepha SCHOUPPE. Het was reeds de achtste maal dat de ooeivaar dit jong gezin kwam vergroten. Vijf jaar later zou in dit gezin het laatste kindje ter wereld komen, een jongen, Kamiel, die later het erf zou overnemen en burgemeester worden van Denderhoutem. Terloops weze er aan toegevoegd dat vijf ervan jong overleden en er slechts drie huwden en nakomeling-schap hadden.

Over de jeugd en de opgroei in de Eigenstraat is ons uiteraard niets bekend. Hij zal wel gewoon school gelopen en thuis op de boerderij meegeholpen hebben. Vast staat dat hij tamelijk jong tot de priesterlijke waardigheid werd verheven, nl. nog geen 24 wordt hij te Gent gewijd op

10 oktober 1876. Uit zijn latere schriften en handelingen zal blijken dat Amedeus een diep-gelovige, zeer onderlegde en uiterst werkzame zielzorger geworden is. Na intense zielenarbeid als onderpastoor in Zaffelare en St.-Niklaas wordt hij in 1895 pastoor te Leupegem bij Oudenaarde. Vermoedelijk was de nog jonge priester toen al getekend met een droevige kwaal : amper drie jaar verblijft hij in Leupegem om er reeds naar de Heer terug te keren, medio februari 1898. Uit de lijkrede, door zijn Z.E.Hr. Van Buysel uitgesproken, leren we :
"...Sedert verscheidene jaren reeds had een slepende en onverbiddelijke ziekte hem aangetast."

In de aanhef van dit artikel betoogden we dat pastoor Schouppe iets aparts moet betekend hebben voor al de mansen die hij, in of buiten zijn ambt, ontmoette. Een paar karaktertrekken kwamen in dit rijkelijk gevulde priesterleven klaar tot uiting. Getuigenissen daarvan vindt men terug in de al aangehaalde lijkrede. In die posthume lofspraak heeft deken Van Bruyssel, een oude bekende, het over zijn grote geloofsinhoud ; alles wat hij deed was één grote belevenis van dat rotsvaste geloof en groot betrouwen in de Heer.

Dit geloof bewerkte in hem een uitzonderlijke drang om de hem toevertrouwde kristenen immer te wijzen op de grote gave en de betekenis van dat geloof. De rouwhulde van de deken ontsluit ons klaar zijn onblusbare ziele-ijver. Deze betrachtingen wilde hij met al zijn krachten aan zijn ambtsgenoten mededelen. Wie zal ooit uitmaken hoeveel nachtelijke uren hij besteedde, na een zwaar gevulde dagtaak, in studie en gebed, aan de voorbereiding van een lijvig boekdeel - ongeveer 650 pag. - dat hij als hulpmiddel tot voorbereiding der predikaties voor de priesters samenstelde. In het hierna vermelde blad "Oostvlaamse Zanten" drukt de auteur G. De Keersmaeker, zich als volgt uit over Schouppes sermoenenboek :

"Repertoria van die aard telt de 19° eeuw bij de vleet, voornamelijk in de Franse taal. Maar in tegenstelling met deze, treft het, hoe onderpastoor Schouppe zich heeft weten los te werken uit de greep der grote Franse kanselredenaars uit de 17° en de 18° eeuw. Bossuet en Bourdaloue, Bonnardel en Père l'Aveugle vinden geen gratie meer in zijn ogen. Wat hij te zeggen heeft zegt hij zelf, met eigen woorden, op eenvoudige Vlaamse wijze. Toch is hij geen losprater. Hij heeft zijn stof zorgvuldig bestudeerd ; de moeilijkheden is hij niet uit de weg gegaan. Als trouwe leerling van vereerde leermeesters, haalt hij meer dan eens het woord aan van zijn oud seminarieprofessors.
Het is werkelijk een lade vol, de vruchtbare oogst van jarenlange vlijtige studie en vrome meditatie."

Wat verder in zijn rede haalt deken Van Bruyssel nog een andere gave van pastoor Schouppe aan, nl. hoe de niet onbemiddelde priester in echt kristelijke onthechting, waarlijk evangelisch dat woord in daden omzette : "wat uw rechterhand geeft dient uw linker niet te weten". Met andere woorden : hij beoefende mild en ongemeten de gevende naastenliefde. Het is ons voldoende bekend hoeveel armoede, gekende en verborgene, er tijdens de vorige eeuw nog geleden werd in Vlaanderen. Het was de tijd van het uitzichtloze pauperisme en van het opkomend socialisme. In onze streken weten we hoe de ijverige, onbegrepene en miskende pastoor Daens voor de minst bedeedden in de bres sprong. Waar E.H. Schouppe zijn apostolaat uitoefende als onderpastoor was de nood zeker even schrijnend, toen kinder- en ontoelaatbare vrouwenarbeid nog steeds niet verdwenen waren. In de grote stad St.-Niklaas waren in die tijd ook zeer veel noodlijdenden, en ze wisten Mr. Schouppe wonen ! Zijn naam was voor dezen die hulp behoeften zoveel als het symbool van de gulle vrijgevigheid. Wie kan vermoeden hoeveel mensen hij geholpen heeft, zo geestelijk als materieel. Dit werd in die lijkrede aldus verwoord :

"...0 ! Mochten de Nikolasenaren hier spreken in mijne plaats, eenparig zouden zij U roemen den nooit vergeten onderpastoor Schouppe. Eenparig zouden zij U melden zijn godsvrucht, zijne wijsheid, zijne voorzichtigheid, zijne rondborstigheid, zijn liefdadigheid. De rijken zouden u verklaren hoe zij hem beminden en hoe geern zij hem hun vertrouwen en hunne medewerking verleenden. De armen zouden u zeggen hoe zij op hem rekenden, hoe zij nooit tevergeefs zijn hulp afsmeekten en hoe zijn meestal bedekte aalmoesen somtijds openlijk werden geroemd tot spijt van zijn ootmoedigheid. Moesten de Sint-Nikolasenaren hier verschijnen, met eenparige stem zouden zij u toeroepen : eeuwige liefde, eeuwigen dank aan M. den onderpastoor Schouppe !"

We kregen een paar fijne anecdoten onder ogen, door de Wase volksmond ter plaatse bewaard en doorgegeven. Ze werden in het nr 2 van de "Oostvlaamse Zanten", 1965, gepubliceerd. (2)

"Meneer Schouppe, zo verhalen nog altijd de Sint-Niklazenaren als zij onder elkaar gezeten zijn, was een man uit de duizend, een hart van het zuiverste koekebrood. Hij gaf alles weg, wat maar in zijn handen kwam. Maar hij gaf het weg op zijn manier. Als hij weer eens een van die rare streken had uitgehaald, kon hij er zitten om lachen, dat de tranen van zijn kinnetje liepen. Omdat hij nu eenmaal voor een gever bekend stond, had hij natuurlijk een uitgebreide kalandizie.

Het was die keer een harde winter ; het vroom dat 't kraakte, en de wevers zaten te verstijven naast hun getouw, want werk was er niet.

"Meneer Schoupp', hedde mij gee' paar blokken (kloefen) ?

Ja 'k, zei Meneer Schoupp', hier hedde nen bon en haalt er u e' paar.
Maar toekomstige zondag moette z' aanhên, als ge naar d'halv'achtmis
komt !

En Pier kwam om een paar, en Paul kwam om een paar ; op de duur
waren ze met een heel regiment die van Meneer Schoupp' een paar
kloefen hadden gekregen op conditie er de volgende zondag mee in
de halfachtmis te zijn.

En wat peisde dat er die zondag in d'halfachtmis gebeurde ?

Geheel de kerk zat vol mannen en vrouwen met nieuwe blokken aan. Eerst
hadden zij daar nog zo geen erg in. Maar weldra begonnen ze naar
malkanders voeten te kijken, en dan naar malkaars gezicht, en toen
schoot geheel de kerk in een onbedaarlijke lach !

En als de mis uit was, was me dat aan 't portaal een gerammel en gegichel,
en een geschuur en geklets met al die kloppers !

't Was een vragen van hier en een roepen van ginder :

- Zeg, hedde gij ook bij (Meneer) Schoupp' geweest ?

Sedertdien zegt men te Sint-Niklaas aan iemand die met een nieuw stuk
dingen voor de dag komt, om er mee te spotten :

- Zeg maat, hedde bij (Meneer) Schoupp' geweest dan ?

Hoe populair deze onderpastoor en zijn zonderlinge vrijgevigheid te
Sint-Niklaas zijn geweest, blijkt nog uit het feit, dat jaren nadien,
toen Schouppe lang reeds vertrokken en begraven was, op de Sint-Niklase
winterfoor in het marionettenkraam een spelleke werd vertoond, waarin
Meneer Schouppe optrad met als tegenspeler een bedelaar die hem om een
nieuwe broek vroeg. Het rijmke waarin de bedelvraag was ingekleed zal
ieder Sint-Niklazenaar u nog met voldoening herhalen :

Meneer Schoupp',

de hond heeft mij gebeten van achter in mijn poep !"

Hoezeer Pastoor Schouppe ook in de eigen familie zeer hoog geacht en
diep bemind werd, bewijst de zorg waarmede de familie, vooral zijn
zus Leontine (en echtgenoot Emiel Goubert) voor een kostbaar (en kostelijk)
aandenken van hun aan de Heer gewijde broer zorgde. Nu nog is in de
parochiekerk te Denderhoutem, achter het hoogaltaar, een prachtig kleur-
raam te bewonderen. Dit middenraam bestaat uit twee luiken : links
wordt de H. Amandus afgebeeld en rechts de H. Amedeus. Deze glasramen
werden bekostigd door het echtpaar E. Goubert - L. Schouppe.

Hierbij een afdruk van de titelbladzijde van het boek door E.Hr.
Schouppe uitgegeven.

A. M. D. G.

L A D E

VAN DEN VLAAMSCHEN PREDIKANT,

(CAPSULA, REPERTORIUM)

DOOR

A. SCHOUPPE,

onderpastoor in O. L. V. Kerk, te Sint-Nicolaas (Waas).

- De thesauro suo nova et vetera. -

MATTH. XIII. 52.

1893.

ST. NICOLAAS, DRUKK. A. KOCKELBERGHE-DE RAELE, HOUTMARKT. 18.

P.S. Belangstellenden kunnen de integrale tekst van die lijkrede bij ondergetekende bekomen.

- (1) Door foutieve informatie werd P. Jozef Goubert, s.j. in het boek "De St. Amandusparochie van Denderhoutem" op pag. 137 verkeerdelijk als Broeder vermeld. Hij werd degelijk tot het priesterschap verheven in India.
- (2) Dit nummer der "Oostvlaamse Zanten" werd ons welwillend ter beschikking gesteld door Dr. R. Lievens, Kerksken.

E. Huylebroek.

EEN VERDWENEN SCHILDERIJ IN DE KERK VAN DENDERHOUTEM

Uit "Geschiedenis van Denderhoutem" van De Potter en Broeckaert :

"Het rechter zijaltaar, toegewijd aan de H. Nicolaas, bevat een oude schilderij, gebrekkige kopie van degene, welke in de St. Bartholomeuskerk te Geraardsbergen te zien is, en voorstelt : Een prins, knielende voor een bisschop, aan wie hij een boek overhandigt."

Uit "Ikonografie van Sint-Niklaas in Vlaanderen"

door lic. Renaat Van Der Linden.

"De heer Edg. Goubert van Denderhoutem stipte in een schrift in het begin van de eeuw aan : de kerk bevat twee zijaltaren. Het rechter zijaltaar, toegewijd aan de H. Niklaas, bevat een oud schilderij.

Het stelt een prins voor, in geknielde houding voor een bisschop aan wie hij een boek overhandigt. Dergelijk tafereel treffen we ook aan in de St. Niklaaskerk te Brussel. Thans valt er geen spoor van het altaar of van het schilderij te achterhalen.

Artiest, afmetingen, datering, onbekend."

Een gelijkaardige schilderij van Gaspard de Craeyer te Geraardsbergen in de St. Bartholomeuskerk."

Hierbij een fotocopie van het Schilderij met toelating van de auteur.

Geschiedenis van het Schilderij

Nog volgens De Potter en Broeckaert :

"... een kapelanie van St. Nicolaes werd in deze kerk gesticht ten jare 1526 door den eersamen ende wijsen heer Jacob Van der Smessen, canunninck van der capelle in Zeeland, prochiaen (=pastoor) van Denderhoutem : 6 missen in de week aan het altaar van St. Nicolaas en een donderdagse mis ter eere van het H. Sakramant..."

Een kapelanie is een stichting die door een persoon gedaan wordt die een vast inkomen in geld of in natura ter beschikking stelt van een priester, waarvoor deze in ruil een aantal wekelijkse zielemissen in een bepaalde kapel moet opdragen.

Deze kapelanie werd bij testament voor de wethouders van Denderhoutem gesticht op 24 januari 1526.

In 1527 sterft Jacob Van Der Smessen.

De oorspronkelijke tekst van het testament is niet bewaard gebleven. Maar er bestaan ten minste twee afschriften. Een afschrift bevindt zich in het Kerkarchief van Denderhoutem. Een tweede afschrift in het Archief van het Bisdom M 37. Beide in het Rijksarchief te Gent. Voorwaarden voor dit testament zijn :

"Wel verstaende dat de voornoemde diensten zullen gedaen worden door den oudsten mannelijken afstammeling van het geslacht. Indien er geen presbyter zou zijn naeste van bloed, doet dit een ander priester totdat er een priester kwam van tselfde geslacht.

In het hoogkoor van Denderhoutem ligt de Eerzamen Heer Jacob Van Der Smessen begraven. Op het rechter zijaltaar is de kapelanie gesticht. Naast het kerkhof is er een woning voor de kapelaan.

In 1566 komt de Beeldenstorm. Volgens De Potter en Broeckaert :

"Kerk en beeldenbrekers uit de ene of andere stad herwaarts gekomen, vierden hunne woede bot op alles, wat zij in den tempel van Denderhoutem konden vinden. Altaren en sierraden werden door het bandeloos gespuis aan stukken geslagen : de klok evenals de doopvont.

Nadien komt het herstel van de kerk en ook van het rechter zijaltaar door de erfgenamen Van Der Smessen en ook door de beneficiant van de Kapelanie. Een van de vensters in de kerk is bekostigd "van de Pape's" of priesters Van der Smessen en draagt hun wapenschild : "d'azur à trois quintefeuilles d'argent" Dit volgens Baron Bethune.

Zo komt er ook een schilderij van St. Nikolaas. Het stelt een prins voor in geknielde houding voor een bisschop aan wie hij een boek overhandigt. Gaspard de Craeyer leefde van 1584 tot 1669. In de rechter zijbeuk van St. Martinuskerk te Aalst hangen twee schilderijen naast elkaar : een van Rubbens en een van Gaspard de Craeyer.

Vergelijking met een schilderij in de kerk van Okegem.

Uit "Mededelingen van de Heemkring Okegem"

1985 n° 2 : Inventaris van de Kunstschaten van de Kerk van Okegem
door J. Van der Speeten

1989 n° 2 : Een artikel van H. Van Isterdael.

In 1642 kreeg de kerk van Okegem aan het hoogaltaar een schilderij "De H. Dominicus ontvangt een rozenkrans uit de handen van O.L. Vrouw in de aanwezigheid van de H. Catharina" toegeschreven aan Gaspard de Craeyer.

H. Vlieghe vermeldt in zijn werk over Gaspard De Craeyer :
Gaspard De Craeyer schilderde in 1641 een schilderij met genoemd
onderwerp. Hij noteert verder : "Une copie d'atelier se trouve à
l'Eglise d'Okegem."

Het zou dus een groepswerk zijn uit het atelier van de meester.
Tot 1909 bleef dit schilderij in het bezit van de kerk van OKEGEM
Op dat ogenblik werd het voor de som van 300 fr. verkocht aan een
zekere Birmant van Ninove. Dit was een heel bekend architect die
leefde tot ongeveer 1960 en een verwoed verzamelaar was van kunst-
schatten en antiek.

Nog vermeldenswaardig is dat in 1977 het schilderij terug aangeboden
werd aan de Kerkfabriek van Okegem voor de som van 320.000 fr.
De Kerkfabriek weigerde.

R. Lievens.

"Traagzaam trekt de witten wagen"

In het derde nr. van de jaargang 1989 sloop er op pag. 11
een ongewilde fout in. In feite werd de BIEENHOEVE in opdracht van
de nog levende eigenaar, de hr. Henri Van den Haute, gebouwd.
Verkeerdelijk werd gemeld dat deze door zijn ouders was opgericht.

E. Huylebroek.

Enkele Haaltertse DIALECT-WOORDEN onder het ontleedmes

We trachten van ieder de oorsprong en/of de evolutie te achterhalen ;
interpretatie is derhalve strikt persoonlijk.

(ZN = Zuidnederlands)

(ē = de e van mes)

- zocht (gaar) : is mogelijk afgeleid van "zøjjen" dat op zijn beurt dialect kan zijn voor "zieden" (koken)
- (r)ingelaar : van Reine Claude ; het Denderhoutemse "ringelaar" laat er weinig twijfel over bestaan.
- grawozzjelinh : gra = grauw ; maar dan ?
- poeljen : van "peulen" - voor matrassen
- rouër : van "rijden"
- voeë : van "voedster"
- oesjvlēk : oesj=hoofd ; vlek = vlakke (ZN)
- iemand èl : "èl" overdrachtelijk verwant met "elders" ?
of van het Engelse "else" ?
- zjat : van "jatte" dat "kommetje" betekent
- achtelouës : van "achterlei", weg achterdoor. In Heldergerm :
"achterleist"
- lês of lêsken : kannetje van l dl jenever in laarsvorm ?
- krioël : van "koraal" = kerkelijke koorzanger
koraal - koroël - krioël. bij ons : misdienaar
- pesjonkel'n : aflat van Portioncula
- pèstaal, pèstrons : "pès" = paarde
- mater : van het Franse "maturité" = rijpheid
- nimmer : niet meer, (assimilatie van t en m)
- pèsje : van het Franse "perche" = soepele stok
- apprènsje : van apparence (schijn) of apprèhension (vrees)
 1. der 'n ès gin apprènsje af (er is geen schijn van, geen vrees voor)
 2. e wad apprènsje mouken ???
- lètter : luttel (weinig)
- pataat : (vrouwel.) = slag
in andere dialecten "patat" (mannel.)
- grat : van het Duitse "gerade". Grat 't zèlde
- spoosjom : ZN : spasem (kaît)

- vërr'n : var = jonge stier
- mèt't'n : ZN mutten (kalf)
- slangērtisje (n) : van "slanghagedissen" ?
- boelink : van "bokking" - niet van "beuling" (leverworst)
- kween : oorspr. gewoon een oude vrouw, nu meer pejoratief
- frinkèt : van ZN vorket (vork)
- stanne : ZN stande = watervat
- pijpinken : in Denderhoutem : "perkenhinken" (hinken in perken)
- arrēzkes : van "reizekens" (lichtelijk)
- koetj : koeddeken-koddeken (staartje)
- spēnje : van "spinde" = spinplaets
later voorraadkamer geworden
- gèjernoot : garnaal - vroeger "geernaal" ?
dus : gèjernoël - gèjernoot
- troeffel : eigenlijk kalkschepper
- lezeg : van het Engelse "lazy" ?
- stêg : ZN steeg (stug)
- èppelink : ZN hopeling
- Sozzje : ZN sarge
- schramoelje : ZN schramoelie
- tērr'n : ZN terden (treden)
- ēskēs : misschien samentrekking van "als scherts"
"t 'n es mor ēskēs"
- (h)ot : is eigenlijk een draagkorf. Bij ons het lichaamsdeel waarop
die gedragen wordt
- kabbernouë : karbonade. Misschien werd "noë" (nade) met de tijd
"nouë", wat niet zo onmogelijk is
- zèp : van het ZN "zìjp"
- krouēzel : contaminatie van "brouēzel" en "kroujmal"
- Moltj'n : maal, eetmaal (voor werkmán in Brussel)
- riejēt : van "rotēn" (put om vlas te rotēn)
- ērre : hor, horre (voorzetraam)
- bērrēnbank : bornēnbank (lekbank bij een bron)
- vertouēn : (kaartspel) ZN : vertijgen
- neezj'ndrip : beginletter is de aangehechte buigings-n
van het lidwoord "den". AN : euziēndrop
- il : van "hul" (verzameling) Verzameling van takken
- aveir : van "ongeveer" (Aveir 't zelde)
- eirtefretter : ZN hartevreter, (niet : erwtenvreter)

- bedelēs : bedelaarster. Een dialectische zwak om van het AN
 "...aarster" gewoon "es" te maken (sikkelēs ; ekkeles,
 zjiejeverés, legenés, kwetterés). En wat dan met "mistes"
 (meesteres) ?
- drankiejemer : waterbassin bij de wasslag
 waarschijnlijk vroeger voor het drinken van het
 vee gebruikt (drankemmer)
- eire : van "air" (wad 'n eire !)
 eireken : van "Aria"
- kēttel : kartel (stukje totaal de keep, bv van sinaasappel)
- nolje : vanwege het dunne, spitse lijf van de watterjuffr ?
- lakker : "'t is maar lak" betekent "'t is onbelangrijk"
 vandaar lakker, lakduif, zonder inzet
- zēnje : zending vleeswaren allerlei van zelfgeslacht varken
- meslounj'n : van "masteluin" = mengsel van tarwe en rogge
- noēz'noot : beginletter is de aangehechten van het lidwoord "een"
 ('n hazelnoot)
 verder is er assimilatie van l en d
- kanēlje : van het Fr. "canaille"
- nēz'n : van "azen"
 alweer de beginletter n van een ander woord meegenomen
- ēnn'n : van het ZN : "hanne" = lomperd
 in Haaltert is "nen ēnn'n" een Vlaamse Gaai
- ojbēn : van het ZN "huiben" = lomperd
 in Haaltert is "nen ojbēn" een steenuil

d. Redant.

HAALTERTSE BIJ- EN SPOTNAMEN

Varillens	van Farahilde	Scheerlinck
Krabbers		
Spesjer		
Smale Kamiel		De Smaele
Teppen	trok laagste nummer in loting	
D'n Dokken		
Dikke Marie		
Kazil	van Cazilda ?	
Joen		
Foosken Ouë		De Rijck
Stentjes	van Constant	
Laas	van Nicolaas ?	Roelandt
Lazemee	Aimé van Laas	
Pizjillens		Baetens
Sisabiejelens	Françis van den Abeele	
Mesjers	metselaars	
Lansier		
Poupes	van De Paepe ?	Callebaut
Jèttens	van Henriette ?	
Lange Rie		
Krakkes		Scheerlinck
Perroos	van De Perro	Seynaert
Toenarens	Antoon van Bernard ?	
Dokes		
Tonens		
Bernartens		
Brozens	van Ambroos	Van Melkebeke
Samoentjes		
Kadiakkes		
Vienens	van Levien	
Smoljers	mulders	De Graeve
Loeëskes	van De Loose	D'Hondt
Koëzens		Taeleman
Appelontjes		
Penèjerings	Pee (Petrus) Neyrinckx	

Melsjens		Matthijs
Koplilleken		De Cousemaker
Lik	van Angelique ?	
Isla zen Merre		
Tist Kalot		De Smals
Poesj		De Schrijver
Pidrouëkes	Pieje De Rouëk-Petrus De Rijck	
Knol		
Joeërens	van Joris ?	Scheerlinck
Schojfelèjer	vinkenbond	
Schoufelink	schrijnwerker	De Pauw
Klesjens		
Zjeppeken		
Ouëlege Marie		
Kaptentjes		
Mellens Tist		
Doeëremaans		
Pezjille		
Janens		
Rat		
Boej		
Minnekes		
Palintjes		
Gaa Bèzze		V. Cromphaut
Blaa Bèzze		Coppens
Flaa Bèzze		
Sis d'n Driejegen		Scheerlinck
't Witteken		
De Grouëzen		Snoeck
Bisjten		Vd Eecken
Edder		
Vellens		
D'n Iejeten		
Finne Pis		
Loesjkes		
<u>EDE en omgeving</u>		
Brontjes	van De Bruyne	
Korlienens		
Gellens		
Sanders	van Alexander	De Loof

Wassenoves		
Komparens		Geeroms
Ouzjekes		
Pierens		
Tamboer		De Schutter
Bönnens		
Tistjes		
Den Blaen	liberaal	
Zatens		
Tistroëzens	Tist Raes	
Tistebiejes	Tist De Bie	
De Langen		
Sjerre	van Gerardine	Arijs
Lonens		
Biebatens		
Pelaas		
D'n Droeven		
Vogelkes		
Paula Pis		
Den Bèlzj		
Kapèt		
Kek		
Piejelakart		
Pouëp en Toebak		
Vlas		De Zwaef
Paas	van De Pauw	V. Overwaelle
		G. Redant.

'T IS MAAR EEN DAENSIST

1989 was het Daens herdenkingsjaar. Iedereen weet dat de ideeën van priester Daens en de politieke partij die hij had opgericht in onze omgeving veel aanhangers telde.

Ook tot in de gemeentepolitiek was dit doorgedrongen. Bij het overlijden van twee gemeenteraadsleden van Kerksken in 1908 was een tussentijdse verkiezing van 2 plaatsvervangers nodig of de gemeente zou door een Daens-gezinde meerderheid bestuurd worden.

De katholieken behaalden de overwinning, maar toch werden 486 stemmen uitgebracht op naam van de Daensistische kandidaten. (1)

De plaatselijke geestelijkheid juichte de zegepraal toe. Ze kon ook niet anders dan in deze sociale en politieke strijd, die rond de figuur van priester Daens ontstaan was, de zijde kiezen van de kerk en van de bisschop van Gent, die de handelwijze van Daens afkeurden en hem met alle middelen bestreden.

De Daensisten werd een leugenachtige, lasterlijke en gewelddadige kies-campagne verweten.

Dat echter de Daensisten ook door de geestelijke overheid soms op een weinig kristelijke wijze behandeld werden konden ze aan den lijve ondervinden.

Blijkbaar werd vroeger door de bevolking nog veel meer en gemakkelijker een beroep gedaan op de geestelijke overheid om tussen te komen in zuiver wereldlijke aangelegenheden. Ja zelfs de bisschop werd er soms bij betrokken.

Zo beroept F. Ringoot uit Kerksken zich in november 1900 op de hulp van de bisschop van Gent om een lening terugbetaald te krijgen van Jozef De Rouck.

Ringoot had aan De Rouck 200 fr. geleend voor de bouw van een woning en de toenmalige onderpastoor H. De Proost - inmiddels overgeplaatst naar Rupelmonde - zou daarbij bemiddeld hebben of zelfs borgstelling verleend.

De bisschop vraagt uitleg aan de pastoor van Kerksken Pringels, omdat De Rouck beweert dat Ringoot van "de nieuwe partij" is en als dusdanig alleen maar moeilijkheden wil verwekken met de geestelijkheid.

Pastoor Pringels bevestigt dat Ringoot Daensist is en hiermee schijnt aan deze zaak geen verder gevolg gegeven te worden (2).

Het is een kleine anecdote, typisch voor die tijd.

Zij illustreert de uitspraak van de vikaris-generaal Fr. Temmerman van het bisdom Gent in zijn homilie op de herdenkingsviering van A. Daens in de St.-Martinuskerk te Aalst op 11 juni 1989 : "Diegenen die hem (Priester Daens) meest zeer deden en hem op weinig kristelijke wijze hebben bevochten en uitgestoten, waren de plaatselijke priesters".

P. Temmerman.

(1) Op 9 maart 1908 overleed burgemeester Leander Meganck en in hetzelfde jaar, op 16 juni, Louis Roelandt, raadslid.

De gemeenteraad bestond alsdan nog slechts uit 7 leden : 4 Daensisten en 3 katholieken.

Omer Heereman werd tot burgemeester benoemd en zette er alles op opdat er 2 nieuwe gemeenteraadsleden zouden gekozen worden, zoniet zou de gemeente door een meerderheid van Daensisten bestuurd worden.

De verkiezing ging door op 20 december 1908. De katholieken Dominique De Schepper en Jan Wellekens behaalden respectievelijk 404 en 394 stemmen. De Daensistische kandidaten Emiel Van Buggenhout 253 en Pieter De Meerleer 233 stemmen.

(1) Gemeentearchief Haaltert - Kerksken

(1) Parochiaal archief Kerksken

(2) Bisschoppelijk archief Gent